

Asia: Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 207/2022 vp)

Yleiset kommentit lakiesitykseen

Päijät-Hämeen liitto kiittää mahdollisuudesta lausua lakiesityksestä. Päijät-Hämeen liitto yhtyy maakuntaliittojen yhteiseen lausuntoon ja lausuu lisäksi seuraavaa.

Päijät-Hämeen liitto toteaa, että työvoima- ja elinkeinopalveluiden siirto kuntiin on kuntien kannattama ja odottama uudistus. Uudistus edistää työllisyyden kasvua, mikäli uudistuksen myötä pystytään parantamaan työ- ja elinkeinopalveluiden tuottavuutta, saatavuutta ja vaikuttavuutta.

Rahoitusmallia pidetään uudistuksen tavoitteiden saavuttamisen kannalta keskeisenä. Uudistuksen rahoitusmallin tarkoituksena on lain perustelujen mukaan yhdistää julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu ja mahdollisuus kehittää alueellisesti tehokkaimpia toimintamalleja. Esityksen ongelmana kuitenkin on, että uudistus koskee vain palvelujen järjestämistä ja rahoitusmallia, mutta ei työvoimapalveluiden sisältöjä.

Päijät-Hämeen liiton näkemyksen mukaan työvoimapalveluiden järjestämisvastuu ja työttömyysturvan rahoitusvastuu tulisi tässä vaiheessa vielä erottaa toisistaan. Liiton mielestä uudistus tulisi toteuttaa mahdollistamalla pidempi siirtymäaika työttömyysturvan rahoitusvastuiden siirtymiseen, mikä antaisi riittävästi aikaa myös työvoimapalvelujen rakentamiseen paikallisesti. Julkisten työvoimapalveluiden sisältöjen uudistaminen ja työttömyysturvan rahoitusvastuuseen esitetyt muutokset tulisi toteuttaa seuraavalla hallituskaudella yhtä aikaa sosiaaliturvauudistuksen kanssa.

Kunnan järjestämisvastuu (12–14 §)

Lakiehdotuksen 2 luvun 2 §:n mukaan kunta voisi järjestää kunnan vastuulle kuuluvat työvoimapalvelut itse vain, jos kunnan työvoiman määrä on vähintään 20 000 henkilöä. Jos kunnan työvoiman määrä jää alle 20 000 henkilöä, sen on muodostettava palveluiden järjestämiseksi yhteistoiminta-alue (työllisyysalue) yhden tai useamman kunnan kanssa niin, että työvoiman

määrä on vähintään 20 000. Työllisyysalueen tulee lisäksi muodostaa alueellisesti yhtenäinen, työmarkkinoiden ja työssäkäynnin kannalta toimiva alue.

Päijät-Hämeen liiton näkemyksen mukaan julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu tulisi olla jokaisella kunnalla siten, että kunnat voivat kuntalain mukaisesti keskenään sopia siitä, miten työvoimapalveluihin liittyvät tehtävät olisi järkevintä kullakin alueella järjestää. Järjestämisvastuun ja rahoitusvastuun erottamisella toisistaan, pyrkimyksillä mahdollisimman suuriin alueisiin ja ylisääntelyllä ei päästä hyödyntämään uuteen malliin oleellisesti liitettyä kuntaekosysteemiä parhaalla mahdollisella tavalla.

Päijät-Hämeen liiton näkemyksen mukaan järjestämisvastuun ja valtionosuusrahoituksen tulisi kulkea rinnakkain. Toimivimmat tavat työvoimapalveluiden toteuttamiseen löytyvät parhaiten luottamalla kuntien motivaatioon ja haluun organisoida palvelut oman alueensa lähtökohdista parhaalla mahdollisella tavalla.

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta (6§, 7§ ja 31a §)

Kunnille siirtyisi pääosa työ- ja elinkeinotoimistojen tarjoamista palveluista, joihin nykyisin käytetty rahoitus kohdennettaisiin kuntien valtionosuuksiin. Valtionosuusrahoituksen määrää tarkistetaan vuosittain kustannustason muutoksella. Lisäksi jälkikäteen kahden vuoden viiveellä tehtävällä kustannustenjaon tarkistuksella on tavoitteena varmistaa, ettei valtionosuusjärjestelmän laskennallinen kustannuspohja erkaannu toteutuneesta kehityksestä koko maan tasolla. Rahoitusmallin on tarkoitettu toimimaan kannustavana ohjauskeinona, joka palkitsee tehtäviä tehokkaasti toteuttavia kuntia, ja voi vaikuttaa positiivisesti kunnan talouteen pitkällä tähtäimellä.

Päijät-Hämeen liitto kannattaa sitä, että valtio sitoutuu korvaamaan työvoimapalveluiden tehtävävastuiden siirrosta aiheutuvat kustannukset täysimääräisesti. Tämän lisäksi rahoituksen pohjana tulisi olla työvoimapalveluiden kaavailtujen tehtävien järjestämisestä aiheutuvat todelliset kustannukset, koska kuntien työllisyystilanteessa ja väestörakenteessa on paljon eroavaisuuksia, joiden takia tarve työvoimapalveluihin vaihtelee kunnittain ja palveluiden järjestämisessä voivat eri alueilla voi korostua eri asiat.

Lakiluonnoksessa esitetyn mallin heikkoutena on rahoituksen ja kustannusten jakautuminen eri tahoille. Esitetyssä mallissa palveluiden järjestäminen ja kustannukset kohdentuisivat vain

työvoimapalveluista vastaavalle järjestäjille (yksittäinen kunta tai useamman kunnan yhteistointana muodostama työllisyysalue), mutta palveluiden valtionosuus kohdennettaisiin peruskunnille. Näin valta ja taloudellinen vastuu jakautuisivat epätasapainoisesti suurimmalle osalle kuntia.

Esityksessä työttömyysturvaetuuksien kompensatio korvattaisiin vain poikkileikkaustilanteen mukaisesti. Se merkitsisi, että kuntien rahoitusvastuun kehitys riippuisi jatkossa työttömyyden kehityksestä, mutta valtiolta saatava kompensatio pysyisi samana riippumatta siitä, kasvaako työllisten tai työttömien määrä. Tämä ei tarjoa positiivista kannustetta työvoimapalveluiden tehostamiseen.

Päijät-Hämeen liiton mielestä uudistus tulee kokonaisuudessaan toteuttaa kuntien rahoitusasema turvaten. On hyvä, että kuntien valtionosuuspohjaan siirtyvien tehtävien kustannukset esitetään määriteltäväksi siirtovuoden (2024) talousarvion perusteella. Mukaan tulisi kuitenkin laskea myös edellisiltä vuosilta siirtyvät erät ja mahdollinen lisätalousarvio. Edellisiltä vuosilta siirtyvien erien merkitys on kuntien budjettien näkökulmasta erittäin suuri. Lisäksi työttömyysturvan rahoitukseen tulee luoda mekanismi, joka ottaa huomioon työllisyyteen ja työttömyyteen vaikuttavat tekijät myös jatkossa.

Päijät-Hämeen liitto esittää etuuksien kompensaation osalta edelleen harkittavaksi sitä, että tuki kohdennetaan kunnille osana valtionosuutta työikäisen väestön (ikäryhmä 18–64-vuotiaat) mukaan vuosittain. Jotta kompensatio ei aiheuttaisi negatiivista kannustinvaikutusta, voitaisiin jaettava summa pitää toistaiseksi vakiona koko maan tasolla siten, että vuosittain muuttuisi vain kompensaation jakautuminen kuntien välillä. Silloin etuuksien kompensatio olisi edelleen kannustava, mutta se reagoisi kuntien väliseen muuttoliikkeeseen sekä muuhun väestömuutokseen.

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta: Ansiopäivärahojen rahoitus (4 §) ja Peruspäivärahan rahoitus (8 §)

Työttömyysturvan rahoituksen kunnille siirtämisen kokonaisuus on esityksessä irrallinen elementti, joka voitaisiin irrottaa TE-palvelut uudistuksen kokonaisuudesta ja ajoittaa toteutettavaksi sotu-uudistuksen yhteydessä toteutettavaksi. Miksi työttömyysturvan rahoitusvastuu ylipäättään muutetaan, jos julkisten työvoimapalveluiden sisällöt pidetään entisellään, kuten esityksen mukaisesti on nyt käymässä? Päijät-Hämeen liitto esittää, että julkisten

työvoimapalveluiden uudistus käynnistetään välittömästi seuraavan vaalikauden alussa ja työvoimapalveluiden uudistaminen ja työttömyysetuuksien rahoitusvastuun siirto toteutetaan yhtä aikaa sotu-uudistuksen aikataulun mukaisesti.

Esityksen myötä kuntien vastuu työttömyysetuuksien rahoituksesta laajenisi koskemaan työmarkkinatuen lisäksi peruspäivärahaa ja ansiopäivärahan perusosaa. Työttömyysetuuksien rahoitukseen liittyvän kuntien kustannusvastuun kasvattaminen on hallituksen esityksessä keskeisessä roolissa oleva taloudellinen ohjausmekanismi. Palveluiden rahoittaminen on esityksen mukaan kunnalle taloudellisesti sitä kannattavampaa mitä suuremman hyödyn kunta saa työnhakijoiden työllistyessä palveluiden ansiosta. Myös työttömyysetuuksiin liittyvä vastuu ja sen hyvitys tulevat kaikille kunnille, mutta työvoimapalveluiden järjestämisvastuu vain järjestämisvastuussa olevalle kunnalle.

Päijät-Hämeen liitto toteaa, että kannustinmallin toimivuus edellyttää tehokasta tiedolla johtamista; Palveluiden rahoittaminen on kullekin kunnalle taloudellisesti sitä kannattavampaa mitä suuremman hyödyn kunta saa työnhakijoiden työllistyessä (ja kunnan vastuulla olevien työttömyysetuuksien kustannusten pienentyessä) palveluiden ansiosta. Työttömyysetuuksista kunnille koituviin kustannuksiin vaikuttaa kuitenkin lisäksi merkittävästi myös työttömien terveys- tarkastustoiminnan sekä esimerkiksi kuntouttavan työtoiminnan saatavuus. Huolimatta siitä, että lakiesityksen sisältämä esitys laiksi työllistymisen monialaisesta edistämisestä velvoittaisi kuntia, hyvinvointialuetta ja Kansaneläkelaitosta monialaisen tuen yhteistoimintaan, kuuluu näiden palveluiden järjestäminen jatkossa hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle ja ko. palveluiden saatavuus riippuu siten hyvinvointialueiden resursseista. Siirtymäaika työttömyysturvan rahoitusvastuun siirtymisessä mahdollistaisi perusteellisemmän arvion myös siitä, olisiko osa työttömyysturvan rahoitusvastuusta mahdollista siirtää hyvinvointialueille kannusteeksi niiden vastuulle (esityksessä ilman kannusteita) kuuluvien, työttömyyden hoitoon liittyvien palveluiden saatavuuden varmistamista.

Lahdessa 7.11.2022

Pekka Komu
Maakuntahallituksen puheenjohtaja

Niina Pautola-Mol
Maakuntajohtaja